

Ajankohtaista

Maarit Jaakkola

Kohti digiaikakauden pohjoismaista yhteisöllisyyttä

Uudistunut Nordicom kehittää digitaalista viestintää tutkijayhteisön hyväksi

Pohjoismainen yhteistyö? Mutta sehän on vanhanaikaista! Tähän puuskahdukseen törmää kohisten kansainvälistyvässä tutkimusmaailmassa nykyään silloin tällöin. Joidenkin mielestä pohjoismaisen yhteistyön merkitys ja pohjoismainen yhteishenki ovat olleet tutkimusmaailmassa laskusuuntaisia, kun kansainvälistymisen paine ja samalla lisääntyneet mahdollisuudet ovat saaneet tutkijoiden katseen tähyilemään maantieteellisesti yhä kauemmas. Pohjoismaisia yhteyksiä läheltä seuraavalle väittämä pohjoismaisen yhteistyön vähentyneestä merkityksestä tuntuu perin rajoittuneelta. Yhteydet pohjoismaisten tutkijoiden välillä ovat läheisiä ja luontevia, yhteistyö tiivistä maarajojen yli – etenkin Skandinavian alueella.

Pohjoismaista tutkimusta kohtaan kohdistuu myös muun maailman suunnasta paljon kiinnostusta. Pohjoismainen mediajärjestelmä on eräänlainen yhteiskunnallisen muutoksen monitori, ja samankaltaisuus pohjoisten valtioiden kulttuurien välillä tarjoaa erinomaisen vertailuperustan tutkimustiedon rakentamiseksi. Pohjoismaissa ja Pohjoismaista tuotettu tieto on tärkeää sekä meille pohjoismaalaisille itsellemme että muille Pohjoismaiden ulkopuolella. Juuri siksi pohjoismaisuus voidaan teroittaa mediatutkimuksen brändiksi, joka erottuu tutkimuksen globaalilla kentällä omana kiinnostavana alueenaan.

Muun muassa tämän vuoksi mediatutkimuksen keskus Nordicom avasi elokuussa suomalaiselle, ruotsalaiselle, norjalaiselle, tanskalaiselle ja islantilaiselle media- ja viestintätutkimukselle oman englanninkielisen sivuston. Sivuston NordMedia Network (lyhyesti NMN) tavoitteena on koota yhteen pohjoismaista media- ja viestintätutkimusta sekä sen tekijöitä tutkimuksen näkyvyyden, löydettävyyden ja laadun parantamiseksi.

Epäilevät kysyvät, tarvitaanko uutta digitaalista alustaa, kun meillä on jo Academia.edu, ResearchGate, Google Scholar, Scopus, Mendeley, Publons, Facebook, LinkedIn, Commlist, ja tiede-Twitter, eikä niitäkään usein ehdi kaikkia aktiivisesti seurata – saati, että kaikkiin ehtisi aktiivisesti tuottaa sisältöä. Juuri nyt tarvitsemme digitaalisia tapaamispaikkoja ja kommunikaatioväyliä kuitenkin enemmän kuin koskaan aiemmin. Tässä artikkelissa tarkoituksenani on avata hieman NMN-aloitteen taustoja ja samalla paikantaa pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuuksia. Suomella on pohjoismaisessa me-

diatutkimusyhteistyössä ja Nordicomin tutkimusviestinnässä erityinen paikka. Suomessa tehdään paljon korkealaatuista ja eteenpäin nojaavaa tutkimusta, mutta pohjoismaiset kollegat eivät voi suoraan seurata maassa suomeksi käytävää mediapoliittista ja akateemista keskustelua. Samaan aikaan Suomessa ei aina huomata seurata skandinaavisilla kielillä käytävää keskustelua. Tarvitaan siis siltoja ja välikäsiä, ja vuosikymmenten aikana rakennettuja pohjoismaisen tutkimusyhteistyön rakenteita.

Tieto näkyväksi ja yhteen paikkaan

Useimmille mediatutkijoille NordMedia Network tuo mieleen joka toinen vuosi järjestettävän NordMedia-konferenssin. NordMedia Network on eri asia ja enemmän kuin NordMedia-konferenssi, mutta näiden välillä on tiivis yhteys. NMN-sivuston tavoitteena on nimittäin edistää pohjoismaisten ja pohjoismaisesti suuntautuneiden tutkijoiden välisiä yhteyksiä myös fyysisten konferenssitapaamisten välillä.

Pohjoismaisella media- ja viestinnätutkimuksen NordMedia-konferenssilla ei ole ollut vakituista digitaalista kotia, vaan kukin järjestävä yliopisto – kuten Suomessa viimeisimpänä Tampereen yliopisto vuonna 2017 – ovat luoneet tiedotusta varten omat kotisivunsa ja konferenssipapereiden vastaanottoa varten omat järjestelmänsä. Tämä on hidasta, työekonomisesti kuormittavaa ja hankaloittaa usein olennaisesti tiedon saatavuutta. NMN-sivuston tarkoituksena on tarjota konferenssille vakituinen koti ja konferenssipapereiden hallintajärjestelmä, jolloin konferenssinjärjestäjien ei tarvitse joka kerta keksiä pyörää uudelleen. Konferenssikotisivu ja dokumentinhallintajärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön Reykjavikin NordMedia-konferenssissa vuonna 2021.

Paitsi yhteisen konferenssisivuston tarve, NMN:n perustamiseen vaikuttivat myös muut taustatekijät. Toisena tärkeänä syynä olivat Nordicomin tutkimustietokannoissa ja tiedonkeruussa tapahtuneet muutokset. Nordicomin ylläpitämät pohjoismaiset tutkimustietokannat verkossa suljettiin vuonna 2018, kun niiden ylläpitoa ei organisaation muutosten ja voimaan astuneen GDPR-lainsäädännön vuoksi enää ollut tarkoituksenmukaista jatkaa. Tietokanta perustui Nordicomin informaattikkojen, niin sanottujen dokumentalistien, tekemään tallennustyöhön. Nyky-Nordicomissa ei informaattikkoja enää ole, ja käyttäjälähtöisen tutkijatietokannan voidaan arvioida palvelevan tutkimusviestinnän tarpeita joustavammin. Nykyään tutkijat rekisteröivät uudet julkaisunsa yliopistojen julkaisutietokantoihin itse, joten tarvitaan enemmänkin yhteen kokoavia meta- tai viitetietokantoja kuin uusia julkaisutietokantoja. Tarvetta ei siten niinkään ole tutkimuksen rekisteröimiselle kuin rekisteröidyn tutkimuksen yhteen kokoamiselle.

Kolmanneksi NMN-sivuston tarkoituksena on edistää tutkimusmaailman ja akateemisen yhteisön digitalisaatiota. Tarjoamalla yhteisiä kanavia ja virtuaalisia yhteistyön muotoja voidaan vähentää matkustamisen tarvetta, mihin suuntautuu kasvavaa painetta kaikissa pohjoismaisissa yliopistoissa. Nuoret tutkijapolvet saadaan toivottavasti entistä helpommin tietoisiksi ja kiinnostuneiksi pohjoismaisten yhteyksien mahdollisuuksista, kun tiedot ovat kaikkien saatavilla ja verkostoituminen voi tapahtua digitaalisia väyliä pitkin. Pohjoismaisten yhteistyökumppaneiden löytäminen on entistä helpompaa, kun tutkijat, tieteelliset editorit, journalistit tai asiantuntijoita etsivät konferenssien ja koulutuksen järjestäjät voivat etsiä pohjoismaisia kirjoittajia, arvioitsijoita ja asiantuntijoita yhdestä paikasta relevantein hakukriteerein.

Virtuaalista vuorovaikutusta tutkijoiden välille

NMN-sivusto lanseerattiin vuoden 2019 NordMedia-konferenssissa Malmössä. Sivustolle on tähän mennessä liittynyt toistasataa tutkijaa, eli tutkijat eri maista ovat hitaasti löytämässä sen. Tutkijat voivat olla joko Pohjoismaissa työskenteleviä media- ja viestintätutkijoita tai Pohjoismaiden ulkopuolella työskenteleviä mutta tavalla tai toisella pohjoismaisesti suuntautuneita tutkijoita yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa. Pohjoismaisuuden määritelmä on siten varsin väljä.

Yksittäinen tutkija voi luoda profiiliin ja tuoda siinä esiin perustiedot tutkimuksestaan osoitteessa <http://nordmedianetwork.org>. Rekisteröityneet käyttäjät saavat sähköpostiinsa säännöllisen uutiskirjeen, joskin sen voi myös jättää tilaamatta.

Tutkijat voivat myös ilmoittaa hakukuulutuksia konferensseihin, seminaareihin ja julkaisuihin Call for Papers -osiossa. Sivulle kerätään lisäksi tietoa kansainvälisessä haussa olevista avoimista työpaikoista Pohjoismaissa. Kehitystyö on kuitenkin vasta aluillaan. Jatkossa sivustolle on tavoitteena kehittää entistä aktiivisemmin kuratoitua ja freelancereiden tekemää sisältöä. Nordicomin tavoitteena on kehittää sivuston yhteyteen omaa tapahtumatuotantoaan, mikä tarkoittaa lisää webinaarisarjoja, tutkimustyön arkea tukevia virtuaalisia työpajoja virtuaalisista kirjoitusretriiteistä alakohtaisiin verkkovälitteisiin mediatutkijatapaamisiin, tutkimuksenteon taustamateriaalia sekä tutkimuksen yleistajuistamiseen ja pedagogisointiin liittyvää tukea.

Uudet suunnitelmat kuvastanevat tiedeviestinnän trendejä laajemminkin: enää ei keskiössä ole pelkästään tutkimustiedon saattaminen johonkin kanavaan oletetun vastaanottajan saataville, vaan pitkälliset prosessit, joissa tiedontuotanto avataan dialogiseksi. Samalla Nordicomia halutaan vahvistaa nimenomaan tutkijoita ja tutkimusyhteisöä palvelevana organisaationa. Virtuaalisen yhteistyön lisääminen lujittaa tutkijoiden välistä vuorovaikutusta, joka on yksi uusitun Nordicomin strategisista painopistealueista. Tutkijavuorovaikutuksen lisääminen on erityisesti allekirjoittaneen vastuulla.

Virtuaalinen yhteisöllisyys ei sulje pois vanhoja vuorovaikutuksen ja yhteistyön muotoja. Juuri nyt Nordicomin päällimmäisenä tavoitteena on monipuolistaa yhteistyötä kansallisten mediatutkijayhdistysten kanssa, joita Suomen Media- ja viestintätieteellisen seuran (Mevi) ohessa ovat Ruotsin FSMK (Förening för svensk medie- och kommunikationsforskning), Tanskan SMID (Sammenslutningen af medieforskere i Danmark) ja Norjan NML (Norsk medieforskerlag). Erityisenä painopisteenä tulevalla kaudella ovat nuoret tutkijat ja tohtoriopiskelijat.

Uusi strategia, uusi Nordicom

Nordicom, yksi Göteborgin yliopiston kahdeksasta kansallisesta yksiköstä, on sitoutunut avoimen julkaisemisen ja tieteen edistämisen periaatteisiin. Jo 1970-luvulla perustettu tutkimustieto-organisaatio on kulkenut pitkän matkan joukkotiedotustutkimuksen dokumentaatiokeskuksesta modernin media- ja viestintätutkimuksen tieto- ja vuorovaikutusresurssiksi. Itse perustehtävä ei kuitenkaan ole pääpiirteissään muuttunut, vaikka keinot ovat: piirtää pohjoismaisen mediatutkimuksen karttaa ja näyttää polkuja tiedon polveilevassa maastossa.

Suomella oli vuoteen 2017 asti oma paikallinen Nordicom-toimikunta, jollaista ei ole ollut missään muussa Pohjoismaassa. Suomen Nordicom-toimikunta perustettiin Tampereen yliopistossa vuonna 1988 Maija Jussilaisen työskennellessä informaattikkona.

Toimikunnan tehtävänä oli tukea ja ohjata ”Suomen-Nordicomin” toimintaa. Kokoonpanossa olivat edustettuina media- ja viestinnätutkimuksen keskeiset laitokset sekä tutkijajärjestöt. Ohjauselin päätti toimintansa informaatikko Eija Poterin siirryttyä toisiin tehtäviin Tampereen yliopiston kirjastossa. Tämän jälkeen koko Nordicomin toiminta on organisoitu kokonaan uudelleen kaikissa Pohjoismaissa.

Vuosina 2018–2019 uusitun strategian mukaan Nordicomilla on kolme pilaria, joista NMN-yhteisö – tavoite toimia tutkimusyhteisön sisäisen ja ulkoisen vuorovaikutuksen lujittajana – on yksi. Lisäksi Nordicom toimii tieteellisenä kustantajana sekä säännöllisen tilasto- ja analyysitiedon kokoajana. Göteborgissa Ruotsin länsirannikolla työskentelee tällä hetkellä johdon (johtaja sekä apulais- ja varajohtaja) lisäksi tieteellisiä toimittajia ja tiedeviestijöitä nimikkeillä *kommunikatör*, *digital kommunikatör*, *forskningsinformatör*, *forskningskommunikatör* ja *forskningsförmedlare*.

Tärkeimmät uudistukset lähiaikoina liittyvät niin ikään digitaalisiin työvälineisiin ja ratkaisuihin. *Nordicom Review* -journali muuttuu jakelultaan kokonaan digitaalseksi, ja Nordicom saa uudet kotisivut vuoden 2020 aikana. Kirjankustannustoiminnalle ollaan laatimassa entistä selkeämpää profiilia.

Pohjoismaista yhteistyötä ja vuorovaikutusta koskevia ideoita ja ehdotuksia voi lähettää osoitteeseen maarit.jaakkola@gu.se.

Mikä Nordicom?

- Nordicom (<http://nordicom.gu.se>) – lausutaan [nu:rdi'kom] – on pohjoismaisen mediatutkimuksen keskus, Göteborgin yliopiston alainen yksikkö. Tavoitteena välittää tutkimustietoa suomalaisesta, skandinaavisesta ja muusta pohjoismaisesta media- ja viestinnätutkimuksesta.
- Rahoittajina toimivat Pohjoismainen ministerineuvosto, Ruotsin kulttuuriministeriö ja Göteborgin yliopisto. Yhteensä 14 työntekijää.
- Kolme painopistealuetta: tieteellinen kustannustoiminta (Nordicom Books), mediatutkijoiden pohjoismainen yhteistyö (NordMedia Network) ja mediaan liittyvän tilasto- ja tutkimustiedon kokoaminen (Media Facts).
- Julkaisee vuosittain kymmenisen alkuperäistutkimukseen perustuvaa teosta. Julkaisee myös kahta vertaisarvioitua englanninkielistä tiedelehteä (Nordicom Review ja Nordic Journal of Media Studies).
- Tuottaa vuosittain ruotsalaisten mediankäytön muutoksia seuraavan Mediebarometern-seurantatutkimuksen, joka on maailman pisin mediankäyttöä kuvaava aikasarja. Alkuperäisdata vuodesta 1979 lähtien on saatavissa Ruotsin kansallisesta tietopalvelusta Svensk Nationell Datatjänstistä (SND).
- Julkaisee kahta ilmaiseksi sähköpostiin tilattavaa uutiskirjettä: Media Trends in the Nordic Countries ja European Media Policy (<https://www.nordicom.gu.se/en/latest/media-trends-newsletters>).